Cuntas Leithreasa 2023

Vóta 16

Tailte Éireann

Réamhrá

Mar Oifigeach Cuntasaíochta do Vóta 16, ceanglaítear orm an cuntas leithreasa don Vóta a ullmhú gach bliain, agus an cuntas a chur faoi bhráid an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste lena iniúchadh.

De réir an cheanglais seo, tá an méid a caitheadh sa bhliain dar críoch 31 Nollaig 2023 ar thuarastail agus ar chostais Tailte Éireann, lena n-áirítear deontas, ullmhaithe agam sa chuntas a ghabhann leis seo.

Cuirtear an toradh caiteachais i gcomparáid leis na suimeanna

- arna ndeonú ag Dáil Éireann faoin Acht Leithreasa 2023, lena n-áirítear an méid a d'fhéadfaí a úsáid mar leithreasaí-i-gcabhair don chaiteachas don bhliain, agus

- a soláthraíodh i gcomhair sholáthar do sheirbhísí soláthair chaipitiúil in 2023 as leithreasaí 2022 nár caitheadh, faoi na socruithe iarchurtha maidir le tabhairt suas arna mbunú le halt 91 den Acht Airgeadais, 2004.

Tá barrachas €9.314 milliún dlite le tabhairt suas don Státchiste.

Aistríodh an tabhairt suas iarchurtha ar chuntas leithreasa na hOifige Luachála Vóta 16 do 2022, a chuimsigh coigilteas in 2022 de €590,000 i bhfo-theideal A.2 caiteachais caipitiúil, chuig Vóta 16 Táilte Éireann nuair a bunaíodh é in 2023.

Tá an ráiteas ar bheartais agus ar phrionsabail chuntasaíochta agus nótaí 1 go 6 mar chuid den chuntas.

Bunú Tailte Éireann

Mar chuid de Chlár Athchóirithe na Seirbhíse Poiblí, rinneadh cinneadh Rialtais an Oifig Luachála (VO), Suirbhéireacht Ordanáis Éireann (OSI) agus an tÚdarás Clárúcháin Maoine (ÚCM) a chumasc. Foráladh le hAcht Tailte Éireann 2022 do dhíscaoileadh an ÚCM agus an OSI agus d'aistriú feidhmeanna na gcomhlachtaí sin, mar aon le feidhmeanna an Choimisinéara Luachála agus an tSuirbhéir Teorann, chuig Tailte Éireann. Tháinig an díscaoileadh agus an t-aistriú i bhfeidhm ar lá bunaithe Tailte Éireann, 1 Márta 2023.

Nuair is ábhartha, agus chun críocha faisnéise amháin, tá roinnt figiúirí comparáideacha do 2022 den ÚCM, VO, agus OSI curtha san áireamh sna nótaí a ghabhann leis an gcuntas.

Is é príomhghnó Tailte Éireann córas clárúcháin úinéireachta a chur ar fáil do thalamh in Éirinn, luachálacha cruinne, cothrom le dáta ar réadmhaoin tráchtála agus thionsclaíocha a sheachadadh do pháirtithe leasmhara agus taifid mhapála deifnídeacha agus infreastruchtúr fisiciúil an Stáit a chruthú agus a chothabháil.

Tá ceanglais an *Chóid Chleachtais um Rialachas Comhlachtaí Stáit* curtha i bhfeidhm ag Tailte Éireann, nuair is cuí.

Ráiteas ar bheartais agus ar phrionsabail chuntasaíochta

Cuireadh na beartais agus na prionsabail chaighdeánacha chuntasaíochta, mar ar leag an Roinn Caiteachais Phoiblí, Sheachadadh an Phlean Forbartha Náisiúnta agus Athchóirithe amach iad i gciorclán 22 de 2023, i bhfeidhm agus an cuntas á ullmhú.

Tá saolréanna fóinteacha agus rátaí amúchta gaolmhara sócmhainní doláimhsithe measta mar seo a leanas.

Aicme sócmhainní	*Saolré fhóinteach*	*Ráta amúchta*
Ceadúnais bhogearraí	Téarma ceadúnais 2-10 mbliana	50%-10%
Bogearraí faighte/forbartha	5 bliain	20%

Ráiteas ar rialú inmheánach airgeadais

Freagracht as córas rialaithe airgeadais inmheánaigh

Mar Oifigeach Cuntasaíochta, admhaím an fhreagracht atá orm a chinntiú go bhfuil córas éifeachtach um rialú inmheánach airgeadais á chothabháil agus á fheidhmiú ag Táilte Éireann.

Feidhmítear an fhreagracht seo i gcomhthéacs na n-acmhainní atá ar fáil dom agus i gcomhthéacs na n-oibleagáidí eile atá orm mar Phríomhfheidhmeannach. Chomh maith leis sin, ní féidir le haon chóras rialaithe airgeadais inmheánaigh ach dearbhú réasúnta agus ní dearbhú iomlán a sholáthar go ndéanfar sócmhainní a chosaint, idirbhearta a údarú agus a thaifead i gceart, agus go gcuirfear cosc ar earráidí nó neamhrialtachtaí ábhartha nó go mbraithfí iad ar bhealach tráthúil. Is ar bhonn leanúnach a choinnítear caoi ar chóras na rialuithe inmheánacha airgeadais agus bíonn a éifeachtacht faoi athbhreithniú i gcónaí.

Seirbhísí comhroinnte

Chuir an Oifig Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte párolla agus acmhainní daonna ar fáil ar bhonn seirbhíse comhroinnte (Vóta 18). Tá mo chuid freagrachtaí comhlíonta agam maidir le ceanglais an chomhaontaithe bhainistíochta seirbhíse idir Tailte Éireann agus an Oifig Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte maidir le soláthar seirbhísí comhroinnte le haghaidh AD agus párolla.

Bhraith mé ar litir dhearbhaithe ó Oifigeach Cuntasaíochta na hOifige Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte gur cuireadh na rialuithe cuí i bhfeidhm maidir le soláthar seirbhísí comhroinnte do Tailte Éireann.

Ina theannta sin, tá mé ag brath ar litir dhearbhaithe ó Oifigeach Cuntasaíochta na Roinne Dlí agus Cirt go bhfuil na rialuithe cuí i bhfeidhm maidir le soláthar seirbhísí airgeadais fomhroinnte do Tailte Éireann. Tá mo chuid freagrachtaí comhlíonta agam maidir le ceanglais an chomhaontaithe leibhéal seirbhíse idir Tailte Éireann agus an Roinn Dlí agus Cirt maidir le seirbhísí comhroinnte airgeadais a sholáthar.

Timpeallacht rialaithe airgeadais

Tá timpeallacht rialaithe ina bhfuil na heilimintí seo a leanas i bhfeidhm.

- Sannadh freagrachtaí airgeadais i measc lucht bainistíochta agus iad cuntasach iontu seo dá réir.
- Tá socruithe tuairiscithe curtha ar bun ag gach leibhéal inar sannadh freagracht as bainistíocht airgeadais.
- Tá nósanna imeachta foirmiúla i bhfeidhm chun laigí suntasacha rialaithe a thuairisciú agusgníomhaíocht cheartaithe chuí a chinntiú.
- Tá Coiste Iniúchóireachta ann chun comhairle a chur orm i dtaobh mo chuid freagrachtaí i leith an chórais rialaithe inmheánaigh airgeadais a chomhlíonadh.
- Táthar tar éis nósanna imeachta na bpríomhphróiseas gnó uile a dhoiciméadú.
- • Tá córais i bhfeidhm chun na sócmhainní a chosaint.

Rialuithe riaracháin agus tuairisciú bainistíochta

Tá creat nósanna imeachta riaracháin agus tuairisciú rialta bainistíochta i bhfeidhm, lena n-áirítear leithscaradh dualgas agus córas tarmligin agus cuntasachta, agus go háirithe,

- go bhfuil córas cuí buiséadta ann faoina ndéantar buiséad bliantúil a ndéanann an bhainistíocht shinsearach athbhreithniú leanúnach air
- go ndéanann an bhainistíocht shinsearach athbhreithnithe rialta ar thuarascálacha tréimhsiúla agus bliantúla airgeadais ina ndéantar feidhmíocht airgeadais a mheas i gcoinne na dtuartha
- oibríonn córas bainistíochta riosca laistigh de Tailte Éireann
- go bhfuil córais ann atá dírithe ar shlándáil na gcóras TFC a chinntiú
- go bhfuil treoirlínte maidir le infheistíocht chaipitil a rialú chomh maith le disciplíní foirmiúla bainistíochta tionscadail.

Éilimh ar chúiteamh

Feidhmíonn Tailte Éireann córas clárúcháin teidil a thugann ráthaíocht Stáit don sealbhóir teidil. Tá ceangal ar an Stát aon duine dá mbainfidh caillteanas de a shlánú mar gheall ar bheith ag brath ar an gClár Náisiúnta Talún. Ina ghnáthchúrsa gnó, faigheann Tailte Éireann éilimh ar chúiteamh faoi Alt 120 den Acht um Chlárú Gníomhas agus Teidil 1964. D’fhéadfadh éilimh teacht chun cinn mar gheall ar earráid, brionnú nó calaois maidir le clárú teidil. Bhí íocaíocht de €325,000 in 2023 mar thoradh ar éileamh amháin den sórt sin, a d’eascair as caillteanas a fulaingíodh mar gheall ar bheith ag brath ar an gClár Náisiúnta Talún.

Tá creat frithchalaoise i bhfeidhm, arb é is aidhm dó nochtadh agus caillteanais ó chalaois i gcoinne na gclár a íoslaghdú. Treoraíonn an creat seo cur i bhfeidhm na straitéise i leith caoi a choinneáil ar shláine nagclár , cearta maoine cláraithe a chosaint agus acmhainní poiblí a chosaint.

Tá achoimre ar íocaíochtaí a rinneadh faoi Alt 120 den Acht um Chlárú Gníomhas agus Teidil 1964 leagtha amach i nóta 6.1 a ghabhann leis na cuntais.

Iniúchóireacht inmheánach agus an Coiste Iniúchóireachta

Tá feidhm iniúchta inmheánaigh ag Tailte Éireann le pearsanra atá oilte go cuí, a fheidhmíonn de réir cairte scríofa. Mar bhonn eolais faoina hobair tá anailís ar na rioscaí airgeadais dá bhfuil an Oifig neamhchosanta agus is ar an anailís seo atá a chuid pleananna bliantúla iniúchóireachta inmheánaí, ar mise a fhaomhann iad, bunaithe. Is é is aidhm leis na pleananna seo na príomhrialuithe a chuimsiú ar bhonn atrátha i gcaitheamh téimhse réasúnta. Déanaimse agus an Coiste Iniúchóireachta athbhreithniú tréimhsiúil ar an bhfeidhm iniúchóireachta inmheánaí. Tá nósanna imeachta curtha i bhfeidhm agam lena chinntiú go ndéantar gníomh leantach i leith tuarascálacha na feidhme iniúchóireachta inmheánaí.

Soláthar

Cinntíonn Tailte Éireann go gcloítear le dea-chleachtas soláthair cuí agus gach conradh á dhámhachtain agus go bhfuil nósanna imeachta i bhfeidhm chun comhlíonadh na dtreoirlínte ábhartha go léir a chinntiú.

Tá sonraí faoi 17 gconradh neamhiomaíocha curtha ar fáil ag Tailte Éireann sa tuairisceán bliantúil maidir le ciorclán 40/2002 don Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste agus don Roinn Caiteachais Phoiblí, Sheachadadh an Phlean Forbartha Náisiúnta agus Athchóirithe.

Neamhchomhlíonadh rialacha soláthair

Chomhlíon Tailte Éireann na treoirlínte cé is moite de 11 chonradh os cionn €25,000 (gan CBL san áireamh) ar tugadh fúthu gan próiseas iomaíoch, arbh fhiú €1,231,857 san iomlán iad (gan CBL san áireamh) mar a leagtar amach thíos.

- Cuireadh le fad sé chonradh (luach 2023 €534,185) le caoi a thabhairt cur i bhfeidhm suntasach tionscadail a thabhairt chun críche. Táthar i mbun deireadh a chur leis na socruithe seo faoi láthair agus ní chuirfear aon fhad eile leo.
- Cuireadh fad le dhá chonradh (2023 luach €248,449) bainteach le Teileachumarsáid go dáta i ndiaidh dháta an chonartha. Leantar le seirbhísí den sórt sin a chomhdhlúthú in 2024 agus scoirfear de na conarthaí sin.
- Tá fad curtha le conradh amháin (luach 2023 €132,551) go dtí go gcuirfear socruithe eile i bhfeidhm. Táthar ag súil go dtabharfar é seo chun críche in R2 de 2024.
- Cuireadh fad le conradh amháin (luach 2023 €237,372) a bhain le crua-earraí TFC speisialaithe ar eagla go gcuirfí moill ar agaí tionscanta.
- Cuireadh fad le conradh amháin (2023 luach €61,300) a bhain le seirbhísí párolla go dtí go n-aistreofar an fhoireann ar fad chuig Seirbhísí Comhroinnte Náisiúnta chun críocha párolla.

Creat riosca agus rialaithe

Tá córas bainistíochta riosca curtha i bhfeidhm ag Tailte Éireann a shainaithníonn agus a thuairiscíonn príomhrioscaí agus na bearta bainistíochta atá á ndéanamh chun aghaidh a thabhairt ar na rioscaí sin agus, a mhéid is féidir, chun na rioscaí sin a mhaolú.

Tá clár rioscaí i bhfeidhm chun na príomhrioscaí atá roimh Tailte Éireann a shainaithint agus tá siad seo aitheanta, measúnaithe agus grádaithe de réir a dtábhachta. Tá socruithe i bhfeidhm faoina ndéanfaidh an Bord Bainistíochta an clár a athbhreithniú agus a nuashonrú ar bhonn ráithiúil. Úsáidtear toradh na measúnuithe sin chun acmhainní a phleanáil agus a leithdháileadh lena chinntiú go mbainistítear rioscaí de réir leibhéal inghlactha.

Sonraítear sa chlár rioscaí na rialuithe agus na bearta a theastaíonn chun rioscaí a mhaolú agus na baill foirne ar leith atá freagrach as oibriú na rialuithe.

An mhonatóireacht agus athbhreithniú a dhéantar ar bhonn leanúnach

Tá nósanna imeachta foirmiúla curtha ar bun le monatóireacht a dhéanamh ar phróisis rialaithe agus cuirtear easnaimh rialaithe in iúl dóibh siúd atá freagrach as gníomh ceartaitheach a dhéanamh agus don Bhord Bainistíochta, i gcás inarb ábhartha, ar bhealach tráthúil. Deimhním gur aithníodh príomhrioscaí agus rialuithe gaolmhara agus gur cuireadh próisis i bhfeidhm chun monatóireacht a dhéanamh ar oibriú na bpríomhrialuithe sin agus chun aon easnaimh aitheanta a thuairisciú.

Athbhreithniú ar éifeachtacht

Deimhním go raibh nósanna imeachta ag Tailte Éireann chun monatóireacht a dhéanamh ar éifeachtúlacht a nósanna imeachta bainistíochta riosca agus rialaithe. Monatóireacht agus athbhreithniú Tailte Éireann ar éifeachtacht an chórais um rialú inmheánach airgeadais bunaithe ar obair na n-iniúchóirí inmheánacha agus seachtracha agus an lucht bainistíochta atá freagrach as an gcreat um rialú inmheánach airgeadais a fhorbairt agus caoi a choinneáil air.

Saincheisteanna rialaithe inmheánaigh airgeadais

Níor sainaithníodh aon laigí i rialú inmheánach maidir leis an mbliain 2023 a a bheadh de cheangal é a nochtadh sa chuntas leithreasa.

Liam O'Sullivan
Oifigeach Cuntasaíochta
Tailte Éireann

27 Meitheamh 2024

Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste

Tuarascáil le cur faoi bhráid Thithe an Oireachtais

Vóta 16 – Tailte Éireann

Tuairim faoin gcuntas leithreasa

Rinne mé iniúchadh ar an gcuntas leithreasa do Vóta 16 – Tailte Éireann don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2023 faoi alt 3 d'Acht an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste (Leasú), 1993.

Is é mo thuairimse go gcuirtear i láthair go cuí

- sa chuntas leithreasa fáltais agus caiteachas Vóta 16 – Tailte Éireann don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2023, agus
- gur ullmhaíodh an cuntas leithreasa san fhoirm a d'ordaigh an tAire Caiteachais Phoiblí, Sheachadadh an Phlean Forbartha Náisiúnta agus Athchóirithe.

An bonn leis an tuairim

Rinne mé m'iniúchadh ar an gcuntas leithreasa i gcomhréir leis na Caighdeáin Idirnáisiúnta Iniúchóireachta (ISAnna) arna gcur i bhfeidhm ag an Eagraíocht Idirnáisiúnta Uasfhoras Iniúchóireachta. Déantar cur síos ar mo fhreagrachtaí faoi na caighdeáin sin san aguisín a ghabhann leis an tuarascáil seo. Táim neamhspleách ar Thailte Éireann agus chomhlíon mé mo chuid freagrachtaí eiticiúla eile i gcomhréir leis na caighdeáin.

Creidim go bhfuil an fhianaise iniúchta atá aimsithe agam leordhóthanach agus cuí chun bunús a chur le mo thuairim.

Tuarascáil ar an ráiteas ar rialú inmheánach airgeadais agus ar nithe eile

Chuir an tOifigeach Cuntasaíochta ráiteas ar rialú inmheánach airgeadais i láthair i dteannta an chuntais leithreasa. Tá cur síos déanta ar na freagrachtaí atá orm as tuairisciú ar an bhfaisnéis atá sa ráiteas, agus ar nithe eile a dtuairiscím orthu de réir eisceachta, san aguisín a ghabhann leis an tuarascáil seo.

Neamhchomhlíonadh rialacha soláthair

Nocht an tOifigeach Cuntasaíochta sa ráiteas ar rialú inmheánach airgeadais go raibh leibhéal mór neamhchomhlíontachta le rialacha náisiúnta soláthair i leith conarthaí a bhí i bhfeidhm in 2023.

Seamus Mac Cárthaigh
An tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste

28 Meitheamh 2024

Aguisín leis an tuarascáil

Freagrachtaí an Oifigigh Chuntasaíochta

Tá an tOifigeach Cuntasaíochta freagrach as na nithe seo a leanas:

- an cuntas leithreasa a ullmhú de réir alt 22 den Exchequer and Audit Departments Act 1866
- a chinntiú go gcomhlíonann an cuntas leithreasa ceanglais na Nósanna Imeachta Airgeadais Phoiblí ón Roinn Caiteachais Phoiblí, Sheachadadh an Phlean Forbartha Náisiúnta agus Athchóirithe, agus ordacháin eile ón Aire Caiteachais Phoiblí, Sheachadadh an Phlean Forbartha Náisiúnta agus Athchóirithe
- rialtacht na n-idirbheart a chinntiú, agus
- • cur chun feidhme a dhéanamh ar cibé rialú inmheánach a chinneann an tOifigeach Cuntasaíochta a bheith riachtanach chun cuntas leithreasa a ullmhú atá saor ó mhíráiteas ábhartha, bíodh sé sin de bharr calaoise nó earráide.

Freagrachtaí an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste

Ceanglaítear orm faoi alt 3 den Acht um Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste (Leasú), 1993, an cuntas leithreasa a iniúchadh agus tuairisciú air do Thithe an Oireachtais, agus a rá cé acu a cuireadh nó nár cuireadh, i mo thuairimse, na fáltais agus an caiteachas a bhaineann leis an vóta i láthair go cuí sa chuntas.

Is é is cuspóir dom agus an t iniúchadh á dhéanamh dearbhú réasúnach a fháil maidir le cé acu atá nó nach bhfuil an cuntas leithreasa saor ó mhíráiteas ábhartha ar calaois nó earráid is cúis leis. Is ionann dearbhú réasúnach agus leibhéal ard dearbhaithe, ach ní ráthaíocht é go mbraithfidh iniúchadh a dhéantar de réir na ISAnna (Caighdeáin Idirnáisiúnta um Iniúchóireacht) míráiteas ábhartha i gcónaí nuair a bheidh sé ann. Féadfaidh míráiteas eascairt as calaois nó earráid agus meastar go bhfuil siad ábhartha dá bhféadfaí a bheith ag súil le réasún go mbeadh tionchar acu ar chinntí eacnamaíocha úsáideoirí a dhéantar ar bhonn an chuntais leithreasa, ina n aonar nó ina n iomláine.

Mar chuid d'iniúchadh de réir na ISAnna, cleachtaím breithiúnas gairmiúil agus coinním sceipteachas gairmiúil i rith an iniúchta. Lena linn seo

- Sainaithním agus measúnaím rioscaí an mhíráitis ábhartha a bhaineann leis an gcuntas leithreasa, cibé acu de bharr calaoise nó earráide iad; dearaim agus feidhmím nósanna imeachta iniúchóireachta a fhreagraíonn do na rioscaí sin; agus faighim fianaise iniúchóireachta is leor agus is cuí chun bunús a sholáthar i gcomhair mo thuairime. Is mó an riosca nach mbraithfí míráiteas ábhartha a rinneadh de bharr calaoise ná míráiteas ábhartha a rinneadh de bharr earráide, mar d'fhéadfadh claonphháirteachas, brionnú, easnaimh d'aon ghnó, mífhaisnéis nó sárú ar rialú inmheánach a bheith i gceist le calaois.
- Faighim tuiscint ar an rialú inmheánach atá ábhartha don iniúchadh chun nósanna imeachta iniúchóireachta a dhearadh a bheidh iomchuí sna cúinsí i gceist, ach ní chun tuairim a thabhairt ar éifeachtacht na rialuithe inmheánacha.
- Measúnaím cé acu a comhlíonadh nó nár comhlíonadh *Nósanna Imeachta Airgeadais Phoiblí* de chuid fhorálacha cuntasaíochta na Roinne Caiteachais Phoiblí, Sheachadadh an Phlean Forbartha Náisiúnta agus Athchóirithe.

Bím i mbun cainte leis an Oifigeach Cuntasaíochta maidir le scóip agus uainiú beartaithe an iniúchta agus torthaí suntasacha iniúchta, i measc nithe eile, lena n-áirítear aon laigí suntasacha sa rialú inmheánach a shainaithním le linn m'iniúchta.

Tuairiscím de réir eisceachta más amhlaidh, i mo thuairimse,

- nár bhfuair mé an fhaisnéis agus na mínithe uile a theastaigh uaim i gcomhair m'iniúchta, nó
- nár leor na taifid chuntasaíochta le go bhféadfaí an cuntas leithreasa a iniúchadh go héasca agus go cuí, nó
- nach bhfuil an cuntas leithreasa ag teacht leis na taifid chuntasaíochta.

Tuairisciú ar an ráiteas ar rialú inmheánach airgeadais

Ní chumhdaíonn mo thuairim ar an gcuntas leithreasa an ráiteas ón Oifigeach Cuntasaíochta faoi rialú inmheánach airgeadais, agus ní chuirim aon chinneadh dearbhaithe in iúl ina leith.

I dtaca le m'iniúchadh ar an gcuntas leithreasa, ceanglaítear orm faoi na ISAnna an ráiteas faoi rialú inmheánach airgeadais a léamh agus, le linn déanamh amhlaidh, a bhreithniú cé acu is amhlaidh nó nach amhlaidh atá an fhaisnéis atá tugtha laistigh de neamh-chomhsheasmhach go hábhartha leis an gcuntas leithreasa nó le heolas a fuarthas le linn an iniúchta nó atá an chuma uirthi ar shlí eile go ndearnadh míráiteas ábhartha ina leith. Más rud é, bunaithe ar an obair a rinne mé, go dtagaim ar an gconclúid go bhfuil míráiteas ábhartha ann, ceanglaítear orm an fhíric sin a thuairisciú.

Tuairisciú ar ábhair eile

Féachaim le linn an iniúchta le fianaise a fháil ar rialtacht na n-idirbheart airgeadais. Ceanglaítear orm faoi alt 3 d'Acht an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste (Leasú), 1993, tuairisciú i gcás go sainaithním aon chás ábhartha nár caitheadh airgead poiblí do na críocha a bhí beartaithe ann nó nach ndearnadh na hidirbhearta de réir na n-údarás a bhí á rialú ann.

Ceanglaítear orm freisin faoi Acht 1993 tuarascáil a ullmhú gach bliain ar cibé ábhair a eascraíonn as m'iniúchtaí ar na cuntais leithreasa is cuí liom. I gcásanna den sórt sin, tagraítear sna tuarascálacha iniúchóireachta ar na cuntais leithreasa lena mbaineann don chaibidil ábhartha/do na caibidlí ábhartha sa *Tuarascáil ar Chuntais na Seirbhísí Poiblí* a dhéanaim go bliantúil.

Vóta 16 Táilte Éireann

Cuntas Leithreasa 2023

			2023	
			Soláthar Meastacháin	Toradh
			€000	€000
Caiteachas an chláir				
A	Soláthar seirbhísí mapála, clárúcháin maoine agus luachála laistigh den Stát			
	Soláthar Meastacháin	85,924		
	Tabhairt suas iarchurtha	590		
			86,514	77,068
Ollchaiteachas			**86,514**	**77,068**
	Lúide			
A	**Leithreasaí-i-gcabhair**		**1,820**	**1,688**
Glanchaiteachas				
	Soláthar Meastacháin	84,104		
	Tabhairt suas iarchurtha	590		
			84,694	**75,380**

Barrachas

Tá barrachas na suime a sholáthraítear os cionn na glansuime a caitheadh faoi dhliteanas lena tabhairt suas don Státchiste.

	2023
	€
Barrachas le tabhairt suas	**9,314,406**

Liam O'Sullivan
Oifigeach Cuntasaíochta
Tailte Éireann

27 Meitheamh 2024

Nótaí leis an gCuntas Leithreasa

Nóta 1 Ráiteas faoin gCostas Oibriúcháin 2023

		2023
	€000	€000
Costas an chláir		3,096
Pá		51,654
Neamhphá		22,318
Ollchaiteachas		**77,068**
Lúide		
Leithreasaí-i-gcabhair		1,688
Glanchaiteachas		**75,380**
Athruithe ar ghlansócmhainní caipitil		
Maoin, gléasra agus trealamh (nóta 2.1)		
Ceannacháin	(678)	
Dímheas	1,011	
Caillteanas ar dhiúscairtí	18	
Sócmhainní doláimhsithe (nóta 2.2)		
Ceannacháin	(5,979)	
Amúchadh	1,389	
		(4,239)
Athruithe ar ghlansócmhainní reatha		
(Méadú) i bhfardail	(170)	
(Méadú) ar réamhíocaíochtaí	(5,166)	
Méadú ar chostais fhabhraithe	690	
Méadú ar ioncam iarchurtha	183	
		(4,463)
Caiteachas díreach		**66,678**
Caiteachas a tabhaíodh in áit eile		
Glanchaiteachas ar sheirbhísí comhghaolmhara (nóta 1.1)		22,365
Measchíos		2,279
Glanchostas an chláir		**91,322**

1.1 Glanchaiteachas ar sheirbhísí comhghaolmhara

Is éard atá i suim an ghlanchaiteachais ar sheirbhísí comhghaolmhara na suimeanna a leanas i dtaca le Vóta 16 a tabhaíodh in áit eile.

		2023
		€000
Vóta 12	Aoisliúntas agus Liúntais Scoir	19,591
Vóta 13	Oifig na nOibreacha Poiblí	2,577
Vóta 18	Oifig Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte	71
Vóta 24	Cóir	99
Vóta 43	Oifig Phríomh-Oifigeach Faisnéise an Rialtais	27
		22,365

Nóta 2 Ráiteas ar an Staid Airgeadais amhail an 31 Nollaig 2023

	Nóta	2023
		€000
Sócmhainní seasta		
Maoin, gléasra agus trealamh	2.1	2,231
Sócmhainní doláimhsithe	2.2	13,773
Iomlán na sócmhainní seasta		**16,004**
Sócmhainní reatha		
Banc agus airgead tirim	2.3	3,512
Fardail	2.4	170
Réamhíocaíochtaí	2.5	5,166
Iarmhéideanna dochair eile	2.6	135
Iomlán na sócmhainní reatha		**8,983**
Lúide dliteanais reatha		
Costais fhabhraithe	2.7	690
Ioncam iarchurtha		183
Iarmhéideanna creidmheasa eile	2.8	3,474
Glanmhaoiniú ón Státchiste	2.9	173
Iomlán na ndliteanas reatha		**4,520**
Glansócmhainní reatha		4,463
Glansócmhainní		**20,467**
Arb ionainn iad agus:		
Cuntas maoinithe stáit	2.10	**20,467**

2.1 Maoin, gléasra agus trealamh

	Feithiclí agus trealamh	Trealamh Oifige agus TF	Troscán agus feistis	Iomlán
	€000	€000	€000	€000
Costas nó luacháil				
Ag an 1 Eanáir 2023	—	—	—	—
Aistriú sócmhainní[a]	607	18,349	6,170	25,126
Suimiúcháin	77	601	—	678
Diúscairtí	—	(197)	—	(197)
Ag an 31 Nollaig 2023	684	18,753	6,170	25,607
Dímheas carntha				
Ag an 1 Eanáir 2023	—	—	—	—
Dímheas aistrithe	412	16,401	5,731	22,544
Dímheas don bhliain	64	861	86	1,011
Dímheas ar dhiúscairtí	—	(179)	—	(179)
Ag an 31 Nollaig 2023	476	17,083	5,817	23,376
Glansócmhainní ag an 31 Nollaig 2023	**208**	**1,670**	**353**	**2,231**

Nóta [a] Nuair a bunaíodh Tailte Éireann, aistríodh costas, dímheas carntha agus glanluach leabhair na sócmhainní nuair a aistríodh feidhmeanna na hOifige Luachála (VO), Suirbhéireacht Ordanáis Éireann (OSI) agus an tÚdarás Clárúcháin Maoine (ÚCM) chuig Tailte Éireann.

2.2 Sócmhainní doláimhsithe

	Bogearraí faighte agus forbartha	Sócmhainní atá á bhforbairt	Iomlán
	€000	**€000**	**€000**
Costas			
Ag an 1 Eanáir 2023	—	—	—
Aistriú sócmhainní	49,935	4,537	54,472
Suimiúcháin	1,172	4,806	5,979
Ag an 31 Nollaig 2023	51,107	9,344	60,451
Amúchadh carntha			
Ag an 1 Eanáir 2023	—	—	—
Amúchadh aistrithe	45,289	—	45,289
Amúchadh don bhliain	1,389	—	1,389
Ag an 31 Nollaig 2023	46,678	—	46,678
Glansócmhainní ag an 31 Nollaig 2023	**4,429**	**9,344**	**13,773**

Nóta [a] Nuair a bunaíodh Tailte Éireann, aistríodh costas, amúchadh carntha agus glanluach leabhair na sócmhainní nuair a aistríodh feidhmeanna na hOifige Luachála (VO), Suirbhéireacht Ordanáis Éireann (OSI) agus an tÚdarás Clárúcháin Maoine (ÚCM) chuig Tailte Éireann.

2.3 Banc agus airgead tirim

ag an 31 Nollaig	**2023**
	€000
Iarmhéid PMG	1,504
Iarmhéideanna bainc tráchtála agus airgid tirim	2,008
	3,512

Is ionann iarmhéideanna an chuntais bhainc thráchtála agus €905,000 atá dlite don Státchiste an 31 Nollaig 2023 maidir le táillí clárúcháin a bailíodh agus €1.068 milliún i gcuntas Banc Danske a úsáidtear le haghaidh thuarastail baill foirne áirithe nár aistríodh fós chuig an Oifig Náisiúnta Seirbhísí Comhroinnte chun críocha párolla. Ní chuirtear san áireamh iarmhéideanna neamh-Státchiste de €6.7 milliún atá i dtaisce sa Bhanc Ceannais (2022: €6.28 milliún) agus €244,000 atá i dtaisce i Danske Bank (2022: €26,000) maidir le hairgead ceannaigh na scéime bunchíosa.

2.4 Fardal

ag an 31 Nollaig	**2023**
	€000
Stoic léarscáileanna le hathdhíol	170
	170

2.5 Réamhíocaíochtaí

ag an 31 Nollaig	**2023**
	€000
Tacaíocht Bogearraí	4,057
Clár athluachála	1,088
Riarachán	21
	5,166

2.6 Iarmhéideanna dochair eile

ag an 31 Nollaig	**2023**
	€000
Caiteachas ar phasanna taistil is féidir a fháil ar ais	58
Míreanna dochair eile a choimeádtar ar fionraí	77
	135

2.7 Costais fhabhraithe

ag an 31 Nollaig	**2023**
	€000
Costais fuinnimh	190
Seirbhísí agus tacaíocht TF	127
Costais riaracháin	310
Costais dlí	63
	690

2.8 Iarmhéideanna creidmheasa eile

ag an 31 Nollaig	**2023**
	€000
Suimeanna dlite don Stát	
Cáin ioncaim	807
Árachas sóisialach pá-choibhneasa	493
Cáin shiarchoinneálach ar sheirbhísí gairmiúla	415
Cáin bhreisluacha	464
Ranníocaíochtaí pinsin	32
Fáltais Státchiste agus eile iníoctha	1,102
	3,313
Asbhaintí párolla a choimeádtar ar fionraí	161
	3,474

2.9 Glanchistiúcháin Státchiste

ag an 31 Nollaig	**2023**
	€000
Barrachas le tabhairt suas	9,314
Aistrithe ráth a bhunaithe ón ÚCM agus VO	636
Deontas státchiste nár tarraingíodh	(9,777)
Glanmhaoiniú ón Státchiste	**173**
Arb ionainn iad agus:	
Féichiúnaithe	
Banc agus airgead tirim	3,512
Iarmhéideanna dochair: fionraí	135
	3,647
Creidiúnaithe	
Dlite don Stát	3,313
Iarmhéideanna creidmheasa: fionraí	161
	3,474
	173

2.10 An cuntas maoinithe stáit

	Nóta		2023
		€000	€000
Íocaíochtaí amach ón Vóta			
Soláthar Meastacháin	Cuntas	84,694	
Barrachas le tabhairt suas	Cuntas	(9,314)	
Glan Vóta			75,380
Caiteachas (airgead tirim) a tabhaíodh in áit eile	1 & 1.1		24,644
Glansócmhainní seasta aistrithe isteach	2.1 & 2.2		11,765
Glanchostas an chláir	1		(91,322)
Iarmhéid ag an 31 Nollaig			**20,467**

2.11 Ceangaltais

Ceanglais fhoriomlána	**2023**
ag an 31 Nollaig	**€000**
Earraí agus seirbhísí a sholáthar	597
Tionscadail chaipitil	1,304
	1,901

b) Mórthionscadail chaipitil

	Caiteachas carnach go dtí an 31 Nollaig 2022	Caiteach as in 2023	Gealltanais tionscadail sna blianta ina dhiaidh sin	Caiteachas iomlán ionchasach an tionscadail 2023	Caiteachas iomlán ionchasach an tionscadail 2022
	€000	€000	€000	€000	€000
Tionscadal Axia	4,537	4,737	1,304	**10,578**	**12,587**

Nóta [a] Taifeadadh Project Axia roimhe seo i Vóta na hOifige Luachála in 2022, go dtí gur aistríodh a chuid feidhmeanna chuig Tailte Éireann in 2023. Áiríodh costais bhliantúla reatha cothabhála agus cheadúnaithe sna costais ionchasacha ag deireadh 2022, ach fágadh iad seo as an áireamh ó na costais chaipitiúla agus na luachanna gealltanais in 2023 mar go gcaitear iad ina ionad.

2.12 Dliteanais theagmhasacha

Tá lámh ag Tailte Éireann i roinnt imeachtaí dlí ar feitheamh a d’fhéadfadh dliteanais a chruthú, ag brath ar thoradh na dlíthíochta. Ní fios méid na ndliteanas a d’fhéadfadh a bheith i gceist nó cathain a bheidís dlite.

Nóta 3 Caiteachas Vóta

Anailís ar chaiteachas riaracháin

An caiteachas riaracháin a leagtar amach thíos, tá sé curthasan áireamh i gClár A d’fhonn na costais iomlána cláir a churi láthair.

				2023
			Soláthar Meastacháin	**Toradh**
			€000	**€000**
i	Tuarastail, pá agus liúntais		54,045	51,654
ii	Taisteal agus cothú		600	595
iii	Oiliúint agus forbairt agus speanais theagmhasacha		2,866	2,670
iv	Seirbhísí poist agus teileachumarsáide		1,391	1,327
v	Trealamh oifige agus seirbhísí TF seachtracha			
	Soláthar Meastacháin	15,369		
	Tabhairt suas iarchurtha	590	15,959	16,137
vi	Costais áitreabh na hoifige		2,542	1,471
vii	Seirbhísí comhairleoireachta agus seirbhísí eile		200	118
			77,603	**73,972**

Athruithe suntasacha

Tugann an méid seo a leanas breac-chuntas ar na cúiseanna atá le héagsúlachtaí suntasacha (+/- 25% agus €100,000).

vi Costais áitreabh na hoifige

Soláthar meastacháin €2.542 milliún; toradh €1.471 milliún

Tharla an gannchaiteachas de €1.071 milliún ar áitribh oifige mar gheall ar choigilteas sa bhuiséad cothabhála oifige go dtí go n-aistrítear chuig ceanncheathrú corparáideach nua agus costais fuinnimh níos ísle ná an buiséad a bhí ann in 2023

Clár A Soláthar seirbhísí mapála, clárúcháin maoine agus luachála laistigh den Stát

				2023	
				Soláthar Meastacháin	**Toradh**
				€000	**€000**
A.1	Riarachán – pá			54,045	51,654
A.2	Riarachán − neamhphá				
		Soláthar Meastacháin	22,968		
		Tabhairt suas iarchurtha	590	23,558	22,318
A.3	Tionscadail náisiúnta athluachála			1,500	1,370
A.4	Léarscáiliú agus suirbhéireacht náisiúnta			6,588	1,108
A.5	Cartlann um chlárúchán réadmhaoine agus digitithe			180	85
A.6	Costais chúitimh agus táillí dlí eile			643	533
				86,514	**77,068**

Athruithe suntasacha

Leagtar amach anseo a leanas na cúiseanna atá le héagsúlachtaí suntasacha i gcaiteachas na gclár neamh-riaracháin (+/- 5% agus €100,000).

A.4 Léarscáiliú agus suirbhéireacht náisiúnta

Soláthar meastacháin €6.588 milliún; toradh €1.108 milliún

D’eascair an gannchaiteachas de €5.48 milliún toisc go raibh costais phinsin d’iarfhoireann na Suirbhéireachta Ordanáis déanta i Vóta Tailte Éireann in 2023, ach gur íocadh iad ina n-iomláine ag Vóta 12 Aoisliúntais.

A.6 Costais chúitimh agus táillí dlí eile

Soláthar meastacháin €643,000; toradh €533,000

Tá an toradh ar an bhfotheideal seo ag brath ar líon na n-éileamh cúitimh a socraíodh sa tréimhse, rud atá deacair a thuar.

Nóta 4 Fáltais

4.1 Leithreasaí-i-gcabhair

		2023	
		Measta	Réadaithe
		€000	€000
1	Admhálacha luachála	420	126
2	Fáltais ilghnéitheacha	20	70
3	Fáltais ó ranníocaíochtaí aoisliúntais breise le luach saothair seirbhíse poiblí	1,380	1,492
	Iomlán	**1,820**	**1,688**

Athruithe suntasacha

Leagtar amach sa mhéid seo a leanas na cúiseanna atá le hathruithe suntasacha ar leithreasaí-i-gcabhair (+/- 5% agus €100,000).

1 Admhálacha luachála

Meastachán €420,000; €126,000 réadaithe

Bhí easnamh de €294,000 ar fháltais ó tháillí luachála in 2023 mar gheall ar bhaint an cheanglais ar údaráis áitiúla táille fhorordaithe a íoc as torthaí athbhreithnithe.

4.2 Admhálacha breise is iníoctha leis an Státchiste

	2023
	€000
Iarmhéid an Státchiste aistrithe ar 1 Eanáir	453
Aistriú iarmhéid an Státchiste ar chumasc an OSI	3,706
Táillí Chlárlann na Talún agus Chlárlann na nGníomhas faighte	75,055
Táillí mapála faighte	12,396
Táillí bunchíosa faighte	50
Íoctha leis an Státchiste [a]	(90,861)
An t-iarmhéid deiridh ag an 31 Nollaig	**799**

Nóta [a] Seoltar fáltais a bhailítear i leith táillí Chlárlann na Talún go pras chuig an Státchiste. Ag deireadh mhí na Nollag 2023, bhí 116,755 iarratas ar chlárú idir lámha (2022: 117,276 iarratas). Íocadh na táillí a bhaineann leis an obair seo idir lámha, measta ag €45 milliún (2022: €49 milliún) leis an Státchiste. Cosnaítear cearta dlíthiúla ón dáta a thaisctear iarratas, seachas ón dáta a dhéantar an clárú a chomhlánú.

Úsáideann custaiméirí tairseach ar líne www.landdirect.ie chun iarratais a chur isteach agus cuardaigh a dhéanamh. Déanann custaiméirí airgead a thaisceadh chuig a gcuntais dhíreacha talún roimh ré. Bhí iarmhéideanna creidmheasa de €1,867,787 ar na cuntais landdirect ag deireadh 2023 (2022 €503,090).

Nóta 5 Líon foirne agus Luach saothair

5.1 Líon na bhfostaithe

Coibhéisí lánaimseartha	**2023**
Líon na foirne ag deireadh na bliana	**898**

5.2 Pá

Luach saothair fhoireann Tailte Éireann	**2023**
	€000
Pá	46,014
Liúntais ard-dualgas, dualgas speisialta nó dualgas breise	91
Liúntais eile	163
Ragobair	1,260
ÁSPC an Fhostóra	4,126
Pá iomlán	**51,654**

5.3 Liúntais agus íocaíochtaí ragoibre

	Líon na bhfaighteoirí	**Faighteoirí €10,000 nó níos mó**	**An íocaíocht is airde a íocadh 2023**
			€
Liúntais ard-dualgas, dualgas speisialta nó dualgas breise	65	1	14,592
Ragobair	222	45	24,854
Liúntais eile	48	—	6,369
Luach saothair breise i níos mó ná catagóir amháin	43	14	23,507

5.4 Comhaontuithe eile maidir le luach saothair

Agus iad ar scor agus ag fáil pinsean státseirbhíse, bhí ceathrar státseirbhíseach againn ar áirithíocht ar bhonn táille ar chostas iomlán de €78,710. Bhí na híocaíochtaí comhsheasmhach le prionsabail Acht na Seirbhíse Poiblí (Scéim Aonair agus Forálacha eile), 2012.

5.5 Foireann Tailte Éireann de réir banda pá

Is mar seo a leanas atá líon na bhfostaithe Tailte Éireann a mbaineann bhfuil a sochar iomlán fostaí (lena n-áirítear bunphá, liúntais, ragobair san áireamh); gan ÁSPC fostóra, costais phinsin fostóra a áireamh) don bhliain airgeadais thit idir €20,000 agus €59,999 agus laistigh de gach banda de €10,000 ó €60,000 aníos.

Bandaí pá (€)		Líon fostaithe
Ó	**Go**	**2023**
20,000	59,999	580
60,000	69,999	150
70,000	79,999	96
80,000	89,999	58
90,000	99,999	30
100,000	109,999	—
110,000	119,999	30
120,000	129,999	3
130,000	139,999	1
140,000	149,999	3
150,000	159,999	1
160,000	169,999	1

5.6 Luach saothair agus sochair an Oifigigh Chuntasaíochta

Seo a leanas luach saothair agus sochair inchánacha na nOifigeach Cuntasaíochta ó dháta a gceaptha.

	2023
	€000
Elizabeth Pope (Oifigeach Cuntasaíochta Eatramhach 1 Márta-10 Iúil 2023)	62
Liam O'Sullivan (ceaptha 10 Iúil 2023)	90
Iomlán	**152**

Níl luach na sochar scoir a tuilleadh sa tréimhse áirithe thuas.

Is ball é an tOifigeach Cuntasaíochta de Scéim Pinsin na Seirbhíse Poiblí Aonair agus ní théann a theidlíochtaí ar shochair phinsin thar théarmaí caighdeánacha na scéime sin.

Tá an tOifigeach Cuntasaíochta eatramhach ina ball den scéim pinsin réamh-1995 do státseirbhísigh agus ní théann a teidlíochtaí ar shochair phinsin thar théarmaí caighdeánacha na scéime sin.

5.7 Ró-íocaíochtaí foirne

	Líon na bhfaighteoirí	2023 €
Ró-íocaíochtaí	**89**	272,125
Pleananna aisghabhála i bhfeidhm	**27**	98,091

Nóta 6 Ilghnéitheach

6.1 Cúiteamh agus costais dlí

Íocaíochtaí/costais íoctha ag Táilte Éireann sa bhliain

	Éilimh ó fhostaithe (díobháil phearsanta)	S.120 agus éilimh ghaolmhara	Éilimh eile	Iomlán 2023
Líon na gcásanna	1	13	11	26
	€000	**€000**	**€000**	**€000**
Costais dlí Tailte Éireann	4	—	21	25
Íocaíochtaí ón Roinn/ar son Tailte Éireann				
Cúiteamh	14	385	142	541
Costais dlí	—	—	—	—
Costais eile	—	—	—	—
Iomlán	**18**	**385**	**163**	**566**

Nóta [a] In 2023, áiríodh le héilimh S120 íocaíocht €325,000 mar réiteach ar éileamh a rinneadh maidir le caillteanas a baineadh de dhaoine mar gheall ar bheith ag brath ar an gclár Talún.

Costais charnacha cásanna a críochnaíodh in 2023

	Éilimh ag fostaithe (díobháil phearsanta)	S.120 agus éilimh ghaolmhara[a]	Éilimh eile	Iomlán
Líon na gcásanna	**1**	**—**	**25**	**26**
	€000	**€000**	**€000**	**€000**
Costais dlí Tailte Éireann	4	—	—	7
Íocaíochtaí ón Roinn/ar son Tailte Éireann				—
Cúiteamh	14	—	—	399
Costais dlí	—	—	—	—
Costais eile	—	—	—	—
Iomlán	**18**	**—**	**—**	**406**

6.2 Calaois agus calaois amhrasta

De réir na reachtaíochta um Chlárú Teidil, i gcás ina dtarlaíonn caillteanas mar thoradh ar chalaois, cibé áit a n-eascraíonn sé, d'fhéadfadh éileamh cúitimh a bheith mar thoradh air. Leanann Tailte Éireann ar aghaidh ag bainistiú líon an-bheag cásanna d'iarratais chalaoiseacha amhrasta ar chlárú.

6.3 Leas i nGeoEolaire An Post

Tá 49 scair ag Tailte Éireann i nGeoEolaire DAC An Post ar €1.25 an scair, infheistíocht iomlán de €61. Corpraíodh GeoEolaire DAC An Post in Éirinn i 1995. Tá leas mionlaigh (49%) de bhrabús GeoEolaire DAC An Post tar éis cánach inchurtha i leith an Stáit. Tá na díbhinní go léir atá iníoctha ó GeoEolaire DAC An Post iníoctha go díreach leis an Státchiste agus ní choinníonn Táilte Éireann iad.